

AgEcon SEARCH
RESEARCH IN AGRICULTURAL & APPLIED ECONOMICS

The World's Largest Open Access Agricultural & Applied Economics Digital Library

This document is discoverable and free to researchers across the globe due to the work of AgEcon Search.

Help ensure our sustainability.

Give to AgEcon Search

AgEcon Search
<http://ageconsearch.umn.edu>
aesearch@umn.edu

*Papers downloaded from **AgEcon Search** may be used for non-commercial purposes and personal study only. No other use, including posting to another Internet site, is permitted without permission from the copyright owner (not AgEcon Search), or as allowed under the provisions of Fair Use, U.S. Copyright Act, Title 17 U.S.C.*

FELFÖLDI JÁNOS

A MEZŐGAZDASÁGI GÉPESÍTÉS NÉHÁNY PIACI ÉS ÉRDEKELTSÉGI KÉRDÉSE

A gépforgalmazásnak a múltban főleg az az oldala mutatkozott meg, hogy a mezőgazdaság fejlesztése elképzelhetetlen gépesítési beruházások nélkül, a mezőgazdaság rá van utalva az iparra. Az utóbbi években a kapcsolat másik oldala is előtérbe kerül, nevezetesen az, hogy a mezőgazdaság a gépgyártás piaca, és ha a mezőgazdaság termelőeszköz-vásárló képessége bármilyen ok miatt eszik, akkor ez a gépgyártó iparra és a külkereskedelmi gépbehozatalra is nyomasztó hatást gyakorol, egyes hazai ipari ágazatok fenntartását pedig alapjaiban veszélyezteti. Utalok itt traktor-gyártásunk közismert gondjaira.

A mezőgazdasági gépgyártás és a mezőgazdaság kapcsolata a két oldal együttes számbavételével helyes, a mezőgazdaság e tekintetben fogyasztó, és jogosan várja el igényeinek messzemenő figyelembevételét és kielégítését.

Mezőgazdasági gépforgalmazásunk szervezeti felépítése három fokozatú: magában foglalja a gépgyárak, a külkereskedelmi és belkereskedelmi vállalatok, valamint a vevők, a mezőgazdasági vállalatok körét.

Az első két fokozatra a monopolisztikus helyzet a jellemző. A forgalmazás a korábbi ún. elosztásos rendszer számos elemét még tartalmazza.

Kimondhatjuk, hogy szervezetenként, formailag nem sok változás történt a korábbihoz képest. Tartalmilag a leglényegesebb változás, hogy a kiutalásos rendszerben alkalmazott kapcsolt hitelnyújtás megszűnt. Ezzel egy időben a gazdaságok beruházási forrásai is összeszűkültek. Az anyagi források összeszűkülése megnövelte a választék iránti igényt: a kevés saját forrást takarékosabban szeretnék gazdaságaink felhasználni. Sajnos a gépválaszték viszont lényegesen nem bővült. Hiány van pl. korszerű vetőgépekben, ekékben, más talajművelő eszközökben, betakarítógépekben stb. A kereskedelemben kapható gépek egy része már újkorában korszerűtlennek minősíthető.

Lényeges tartalmi változatlanosság áll fenn az importgépek viszonylatában, ahol az egyes államok relációjában szigorúan érvényesülő összetételei arányok árukapcsolás jellegűek, s mintegy eleve megszabják a gépválasztékot.

A kötések típusmélységben ún. államközi megállapodás keretében történnek, a kereskedelmi vállalatoknak ezen belül kevés mozgási, befolyásolási lehetőségük van.

A gépforgalmazás érdekeltségi rendszere a gyártásnál és a kereskedelemben vállalati és egyéni relációban egyaránt nyereség típusú. Persze a nyereség növelésének jól bevált módszere a forgalom bővülése; a gyártó és kereskedelmi vállalatok tehát ebben érdekelték. Meg kell ugyanakkor jegyezni, hogy a gépkereskedelem haszna a forgalmazásban viszonylag alacsony, alacsonyabb a műtrágyánál vagy a növényvédő szernél elérhető

nyereségnél; a kereskedelmi árrés 6,4–11,5%. Az árakat lényegesen emelő kereskedelmi ráakodásokról tehát nincs szó.

A vásárlók a gépek választékában, minőségében és a gépárakban érdekeltek.

Az érdekeltségi rendszerhez szorosan hozzátartozik, hogy a gépkereskedelemben általános a dotációs rendszer. Kétféle típusú dotációval kell számolnunk:

1. Az általános, az ipari árak diszparitását korrigáló dotáció pl. az importtraktoroknál 10%-os értékű.
2. A dotáció másik típusa a gyártási körülmények gazdaságtalanságát kívánja ellensúlyozni. Hazai traktoroknál a dotáció 40%-os értékű, ebből 10% úgy fogható fel, mint általános ipari árkorrekció, 30% pedig mint a hazai gyártás gazdaságtalanságának extra dotációja.

Mindkét típusú dotáció a gépkereskedelemmel csapódik le, és lényegében a mezőgazdaság terhére van írva.

A mezőgazdasági gépforgalmazás 1968. évi dotációja megközelíti az 1,2 milliárd Ft-ot, a pótalkatrészek eladásához kapcsolódó dotációja pedig 600 millió Ft értékű.

A választék bővítésnek, illetve a gépesítésfejlesztésnek speciális módszere alakult ki a mi körülményeink között. A géprendszerek fejlesztésének terhére a Mezőgazdasági és Élelmezésügyi Minisztérium Műszaki Fejlesztési Főosztálya vette át és számos esetben típusmélységig foglalkozik a fejlesztési célkitűzések kialakításával, továbbá finanszírozza, illetve támogatja a különböző intézetekben és gyárakban folyó fejlesztési munkát. Ezzel a ténykedésével átvállalja a gyári és a kereskedelmi fejlesztési tevékenység egy kulcsfontosságú részét. Ezen kétségtelenül fontos és hasznos tevékenységnek megvan azonban az a mellékhatása, hogy a mezőgazdasági vállalatok gépigényének mennyiségi és választéki részletességben való felmérésével foglalkozó gépi és kereskedelmi piacutatásnak még csak kezdeti lépéseit találjuk meg.

Az a körülmény, hogy a mezőgazdasági gépek esetében a kereskedelem nagyszámú vásárlóval áll szemben, és ezek fejlesztési elképzelései, igényei nem egységesek, sőt egyeseknek talán nincs is ilyen egy-egy konkrét gépre vonatkozóan, nem jelentheti a piaci módszerek háttérbe szorítását. A tapasztalat szerint pl. a nagyobb értékű tartós fogyasztási cikkek esetében még nagyobb számú vásárlóval van a kereskedelemlnek dolga, mégis folyik piacutatási tevékenység, és az igények kielégítése is egyre javuló színvonalú és sok esetben kedvezőbb, mint a mezőgazdasági gépeknél.

Az egyik kritikus pont a mezőgazdasági gépforgalmazás területén a vásárlói igények kielégítésében található. A gyártás és a forgalmazás monopolisztikus jellege nem készlet kellőképpen a választék bővítésére, a műszaki fejlesztésre. Ez az ellentmondás annak ellenére is fennáll, hogy egyes gépek kereskedelmi forgalma lelassult. A korszerű gépek iránt a kereslet változatlanul fennáll; a mezőgazdasági gépi beruházások volumene az elmúlt négy évben is két és félmilliárdot tett ki évente.

A *másik kritikus pont*, amely egyaránt érinti a gépforgalmazás mindhárom résztvevőjét: az egyes gépek iránti kereslet periodikus, ciklikus jellegű hullámzása. A traktorbeszerzésben az 1950. évtől napjainkig négy ilyen ciklus észlelhető; jelenleg a negyedik ciklus mélypontján vagyunk. Az évenkénti traktorbeszerzés a jelen időszakban 4–5 ezer db, pedig 1963-ban 10 ezer db volt, és az 1970–1971. évekre 11–14 ezer db-os beszerzéssel számoltunk. A jelenlegi mélypont összefügg a hitelnyújtás korlátozásával, egyes építési beruházások átlagon felüli preferálásával, a saját erő ez irányban való átcsoportosításával, és azzal, hogy gazdaságaink az amortizációs alaphól — számottevő fejlesztési alap hiányában — nemcsak szintentartó, pótló, hanem fejlesztő jellegű beruházásokra is kényszerülnek.

Ez a helyzet a traktorgyártásban és a kereskedelemben az eladatlan készletek felhalmozásával jár, a gazdaságokban pedig mintegy 13 ezer db túlkoros traktor kényszerű üzemeltetését vonja maga után, ami a termelés biztonságát veszélyezteti és a gépjavítási költségek jelentős növekedését eredményezi. A magyar mezőgazdaság évi gépjavítási költsége eléri a 3,5 milliárd Ft-ot.

A kritikus pontok feloldására, illetve hatásuk csökkentésére tennék néhány javaslatot:

1. A fejlesztő és piacutató munka súlyát a gyártásra és a kereskedelemre célszerű áttenni, hogy a központi, minisztériumi fejlesztési elképzelések mellett a mindennapi piaci igények is jobban kifejezésre jussanak.
2. A külkereskedelmi forgalomban a nagyobb rugalmasságot biztosító vállalkozói kapcsolatokat kell uralkodóvá tenni.
3. A forgalmazásban, a gépkereskedelemben változatos szervezeti formákat kell létrehozni, hogy a vevők választhassanak a beszerzési források közül.

Egy-két példát a lehetséges szervezeti formákra:

- gyártóművi közvetlen kiszolgálás;
- az állami kereskedelmi szervezet bővítése;
- bizományos rendszerek létrehozása (pl. a gépjavító hálózat bevonásával);
- szövetkezeti vagy szövetkezeti és állami közös vállalkozások létesítése.

BALOGH KÁROLY

A MEZŐGAZDASÁGI EREDETŰ TERMELŐESZKÖZÖK FORGALMÁNAK ÚJ VONÁSAI

A mezőgazdasági termelés növekedésének színvonala és üteme a termelőeszközök hatékonyságától, rendelkezésre boesátásától és a műszaki előrehaladás ütemétől függ. Köztudott viszont, hogy a mezőgazdasági termékek újratermelésében és termelésük bővítésében — az anyagi-műszaki bázis